

Viite
HE 106/2021 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Camilla Hägglund-Palmqvist

Asia

Kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi
Puolustusvoimien virka-apusta poliisille ja eräksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi
(HE 106/2021 vp)

Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle on annettu mahdollisuus kirjallisen
asiantuntijalausunnan antamiseen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi
Puolustusvoimien virka-apusta poliisille ja eräksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi, HE
106/2021 vp.

Maakunnan hallitus on aiemmin 22.1.2021 antanut asiasta lausunnon sisäministeriölle
(ÅLR 2020/8694).

Maakunnan hallituksen lausunto

Maakunnan hallitus toteaa aluksi, että esityksen yleinen kuvaus Ahvenanmaan
demilitarisoinnista on asianmukainen.

Lisäksi maakunnan hallitus toteaa, että ehdotettua lainsäädäntöä ei sovelleta silloin, kun
Ahvenanmaan poliisiviranomainen pyytää Puolustusvoimilta virka-apua. Esitykseen ei
myöskään sisälly säännöksiä, jotka koskevat Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen
antamaa virka-apua suoraan maakunnan viranomaiselle. Tällainen virka-apu tapahtuu sitä
vastoin Ahvenanmaan itsehallintolain 31 §:n mukaan niin, että valtakunnan viranomaiset
ovat yleisen toimivaltansa rajoissa velvollisia maakunnan hallituksen pyynnöstä
avustamaan maakunnan viranomaisista itsehallintoon kuuluvien tehtävien hoitamisessa.
Esityksessä on huomioitu itsehallintolain mukainen toimivallan jako ja valtakunnan
viranomaisia koskeva avunantovelvoite, sopimusasetus, kansainväliset Ahvenanmaan
demilitarisointia ja neutralisointia koskevat sopimukset sekä maakunnan hallituksen ohje
virka-apusta. Tämän osalta maakunnan hallituksella ei ole enempää lisättävää, vaan se
toteaa, että tehdyt kuvaukset ja arviot käyvät yksiin maakunnan hallituksen käsityksen
kanssa.

Esitykseen sisältyvää sääntelyä vaativasta virka-avusta valtakunnan viranomaisten välillä voidaan soveltaa Ahvenanmaan alueella siinä tapauksessa, että valtakunnan viranomaiset johtavat tilannetta. Tällä voidaan tarkoittaa esimerkiksi terrori-iskua, jossa tilannejohto on sopimusasetuksen 4 §:n mukaisesti siirtynyt poliisihallitukselle. Esitys painottaa, että vaativa virka-apu Ahvenanmaan alueella on mahdollista, jos tilannetta voidaan pitää Ahvenanmaansaarten linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskevassa sopimuksessa tarkoitettuna poikkeuksellisena tilanteena, mutta virka-apusäännösten sovellettavuutta Ahvenanmaalla olisi kuitenkin aina arvioitava tapauskohtaisesti. Maakunnan hallituksen mielestä on tärkeää, että sopimus painottaa, että hallituksen esityksessä ehdotetut säännökset virka-avusta valtakunnan viranomaisten välillä ovat voimassa Ahvenanmaan demilitarisointia ja puolueettomuutta koskevat sopimukset huomioon ottaen, kun valtakunnan viranomaiset toimivat Ahvenanmaan alueella, ja että säännösten sovellettavuutta Ahvenanmaalla on arvioitava tapauskohtaisesti.

Sisäministeriölle antamassaan lausunnossa 22.1.2022 (ÅLR 2020/8694) maakunnan hallitus tähdensi, että seuraavat selventävät täydennykset pitäisi lisätä esitysluonnokseen:

1. Sivun 15 kolmas kappale saisi seuraavan lisäyksen:

"Ahvenanmaan kansainvälistä asemaa koskevien sopimusten päätavoitteena on demilitarisointi ja puolueettomuus, minkä takia sopimuksen poikkeussäännöksiä tulee aina tulkita rajoitetusti."

2. Uusi viimeinen kappale lisättäisiin kohtaan 2.1:

"Ahvenanmaan itsehallintolain 33 §:n mukaan maakunnan hallitukselta on hankittava lausunto asiasta ennen kuin tasavallan presidentti, valtioneuvosto, ministeriö tai muu viranomainen antaa säädöksiä, joilla on erityistä merkitystä maakunnalle. Säädöksen tarkoituksena on maakunnan hallituksen ottaminen mukaan Ahvenanmaalle tärkeisiin kysymyksiin. Koska sotilaallisia voimakeinoja käsittäviä puuttumisia Ahvenanmaalla voi tapahtua vain epätavanomaisissa tilanteissa ja niillä on erityinen merkitys Ahvenanmaalle, tulisi tällaisten puuttumisten aina tapahtua yhteisymmärryksessä ja yhteistyössä maakunnan hallituksen kanssa. Maakunnan hallitus tuntee Ahvenanmaan olot ja tällainen yhteistyö tarkoittaisi myös lisääntyneitä edellytyksiä Ahvenanmaan väestön osallisuudesta."

Näitä kohtia ei ole kuitenkaan lisätty, ja siksi maakunnan hallitus nostaa ne uudelleen esille.

Maakunnan hallitus korosti myös edellisessä lausunnossaan, että esityksessä tulisi ilmaista hyvin selkeästi, että suunniteltua virka-apua Puolustusvoimilta suurien tapahtumien ja julkisten tilaisuuksien suojelemiseksi sekä kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi ei voida soveltaa Ahvenanmaalla. Valtakunnan viranomaisten tulisi selvittää tarkemmin, miten voidaan taata, että tällaisia tilaisuuksia voidaan toteuttaa

Ahvenanmaalla ilman Puolustusvoimien virka-apua. Luonnollisesti ei ole mitään esteitä sille, että demilitarisoidun alueen ulkopuolella tapahtuvien asioiden suunnittelu ja valmistelu tapahtuu yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.

Esityksen sivulla 35 sanotaan, että ”Ahvenanmaan itsehallintolain tyhjentävästä lainsäädäntövallan jaosta seuraa, että valtakunnan laissa tai muussa säädöksessä ei voida säätää lain sovellettavuudesta Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan demilitarisointia ja neutralisointia koskevat kansainväliset velvoitteet on aina otettava huomioon valtakunnan lakia Ahvenanmaalla sovellettaessa tapauskohtaiseen harkintaan nojautuen, mutta Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten määräyksiä tai niiden sisältöä koskevaa tulkintaa ei voida sisällyttää kansalliseen lakiin. Mikäli myöhemmin katsotaan tarpeelliseksi säätää erityisistä menettelyistä Ahvenanmaata koskien, olisi se mahdollista toteuttaa itsehallintolaissa tarkoitetun sopimusasetusmenettelyn puitteissa.”

Maakunnan hallitus pitää kiinni edellisessä lausunnossaan esittämistään näkökohdista ja katsoo edelleen, että lakitekstissä tulee käydä selkeästi ilmi, että suunniteltua virka-apua Puolustusvoimilta suurien julkisten tilaisuuksien suojelemiseksi sekä kansainvälistä erityissuojelua nauttivan henkilön vierailun suojaamiseksi ei voida soveltaa Ahvenanmaalla.

Varamaaneuvos

Harry Jansson

Lakimies

Camilla Hägglund-Palmqvist

TIEDOKSI

Ahvenanmaan maakuntapäivät, Itsehallintopoliittinen lautakunta, info@lagtinget.ax
Maaherra Peter Lindbäck, peter.lindback@ambetsverket.fi
Ahvenanmaan asioista vastaava ministeri Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@gov.fi
Valtiosihteeri Mikaela Nylander, oikeusministeriö, mikaela.nylander@gov.fi
Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi